

stephanos stephanides

The Wind Under My Lips

Τὸ μὲν γένος εἰμί, ὃ ξένοι, Κύπριος, ὀρμηθεὶς ἀπὸ τῆς πατρίδος
μετὰ παιδὸς ---- ἐπὶ νεῶς μεγάλης, ἣν ἐπὶ στόματι τοῦ κήτους διαλελυμένην.

By birth, strangers, he said, I am a Cypriot. I set off from my native land along with my son ---- on a great ship, and we were gulped down in the mouth of the whale. Lucian of Samosata: a True Story

The summer of 1957 was the eighth summer of my life and it stands out vividly and fervently in my memory and imagination. It would be my last summer on the island in the Middle Sea for many years to come. It was the year of the beginning of my longest journey of my childhood. I do not know really when journeys end. Journeys become layered with time. Once they begin, you do not know where they are going to take you. They do not end when you step of the ship or the train or the plane, they go on afterward and depends how long you carry the journey with you. Knowing when a journey begins is no less a problem. I could say with uncertainty that my journey began when I appeared on the easternmost island in the Middle Sea, which was when I came into the world in the Fall before the new decade that marked the middle of the century, as a result of the peculiar chemistry between my progenitors. But sometimes there seems something uncanny about how I crossed that threshold. I brought shadows with me, as if I had always been elsewhere. Or some place or no place or always here. But let us say this time round for the sake of the story, I was brand new then when the new century had become middle aged, and my little town was quite ancient or elderly, wise in many things but not in all. It did not have the prognosis, nor did I, to foresee its own violent transition, reincarnation, new name and new inhabitants. For many, or for all, this would come unexpectedly like a sudden turn of the winds. A squall took me away some years before that happened. The symptoms that would bring this sudden change were already there, but no foreboding angel told me anything. I do not know if I always hear them. I hear voices of sibyls but often their messages are enigmatic. Anyway I had already gone and I did not witness its death throes. I am not sure if was death or coma. Whatever it was, I sense its überleben claiming me - a metempsychosis that has spread here and everywhere— dark and sticky like pekmezi, surreptitious like a virus. I am in need of a methodology to trace it. I tentatively explore houses and habitats, turn over stones and tombstones, smell it out, touching its mildew with my fingertips. The sibyls murmur to me before dawn with their contradictory voices. Which one of them to follow? Which way to go?

Now I sometimes feel more ancient than the century and the little town. I am not always sure what it means to be old or to be young. And beginnings are just glimpses in darkness. Sometimes I am still fresh, light, and airy with the body of the boy of the summer of 1957, and sometimes I am heavy with the burden of millennia. The date remains in my memory. Some times dates brand you and mark you like complex clusters. When I would wade through muddy water in a faraway land to gather lotuses and place them at the feet of the goddess, the elders and sages would tell me that my beginning was not as new as I thought, and they would set me on wonderings into prenatal memory. Anyway perhaps I should stop speculating for now on how to find my way from beginnings to centres in labyrinthine journeys. I will speculate on crossroads for a while, not paths. I will contemplate the crossroad of 1957.

My progenitors were still quite young then, or let me say they were, because they still had the freshness and verve of the young. In fact, they had both been married before they came together, so that makes them a little less than young. And in fact Demosthenes was a widower, a dozen or so years older than Katerina, so perhaps that doesn't make him a bit old, but he still had sparks of impetuous daring, which would eventually mellow with age.

When they came together, he was in grief from his bereaved first wife and she in anger over her first misguided marriage, arranged, as was the norm in those days. A quasi-mail bride, she had left her husband behind in Charring Cross Road, where she lived with him for less than year. She returned to the island bringing with her a scar on the chin. When I was a teenager, she showed it to me as a kind of memento of her past.

I wondered why she was so hasty in accepting this suitor. Marriages were usually arranged but suitors were not scarce for Katerina. Many came and more would come. She didn't have much of a dowry, but she was eighteen and beautiful and educated in the elite school for the Greek speakers of the island, and would attract suitors who were wealthy enough not to be looking for a dowry. Many remembered her as she shone forth standing tall as one of the caryatides holding up the Parthenon on a float in the school parade celebrating the national day, on March 25, 1946. Kypris Aphrodite playing Athena for the day, someone said. Just for the occasion. She was not quite eighteen. Her father took the family to the village after the outbreak of the Second World War, leaving her, his eldest daughter, to continue as a boarder in her school in the capital. When she graduated in 1946, and returned to the village, she had the prospect of becoming a teacher and to begin with she would be sent to schools in remote villages, but it seems that marrying and sailing off held more promise, for a while at least. The village after the war was too grim a cage for her spirit unfolding like the wings of a bird ready to fly. She did not know where she was going but she was going some place – not there. The idea of Charring Cross road seized her mind like the wind. And so she agreed to marry this nouveau riche peasant from Karpassia who had become wealthy in the restaurant business in London, and in his middle age decided to go fetch a bride from his home island. On the road to his home village of Tavrou, everyone came out on the road to see the young and beautiful catch he was displaying, before he taking her away from this island colony to the capital of the empire where she found another kind of postwar grimness, seen through another prism, and she began to discover the expansion and contraction of the world.

At the time of Katerina's departure from the island, Demosthenes was burying his first wife, Kassiani. Her heart ceased to beat suddenly, at the age of thirty, while she was carrying something on a mule from one part of the village to another. No sooner she reached London, when she discovered her husband had a child with his English lover and moreover she became subject to his jealousy and violence. She was not the kind of plumed bird to be kept in a cage, and she decided to return to her father's roost. A little damaged but still full of verve. Once back on the island colony in the Middle Sea, her father sent her to her mother-in-law's house as the mores of the time demanded. She was too much of a princess to stay in this small and shabby Karpassia village for too long, and within a few weeks she returned angrily to her father's house determined to divorce, and scorning her mother-in-laws lifestyle and cuisine: "landed peasantry who lived on boiled squash covered with oregano, with raw onions, bread and olives on the side."

So I came about in this concoction of grief and anger, and of love without foresight. Both Katerina and Demosthenes were quick witted, independent of will, determined and swift in their decisions, but it seems unlikely that at the time they had foreseen their future journeys or even had any expectation of moving anywhere beyond the floating and turbulent island at the time they fell in love.

Although he was a meticulous accountant and she was a sharp player at chess and bridge, they had not reflected deeply about the stuff their dreams were made on, nor did they think insubstantial pageant of that world would fade, and the legacy I would inherit from their time together would all quickly dissolve into the stuff of memory. Or perhaps one side of their brain did not communicate with the other half, a syndrome of the culture in which they lived, I don't know. Or they did not know the stuff of dreams mere humans with no control over their own transience falling out of love as quickly as falling in: "Est-ce un crime de changer? Si l'Amour porte des ailes, N'est-ce pas pour voltiger? That's how it must have been, since I can hardly remember them together at all. The town-folk tell me their love broke all conventions like new ground. While Katerina waited for her divorce, they lived together for two years in the house with the green balcony, overlooking the square with the coffee shops and the tiny renowned medieval church of Ayios Iakovos. People did not censure them for this as one would expect in that rural island world of the time. Perhaps it was a certain grace or exceptional charisma that helped them carry off with ease the defiance of mores and their story was told to me with some colour and romance like the stuff of folksongs and popular theatre. Or perhaps, like them, the town was not altogether conformist as it seemed. The populace seemed sometime to stand stolid like the overshadowing mountains of Kantara, but their passions were sometime inflammable like the dry shrubbery in midsummer heat. Sometimes they could swallow fire like fakirs and other times they would not escape singeing or burning, and would take off in sudden flight searching for water.

Katerina and Demosthenes families frequented different coffee shops. He belonged to the left and her family to the right, but they didn't make it an issue. Demosthenes had already gained notoriety when he fell in love with Kassiani, the niece of the General. The General's family had strong objections. Demosthenes's father came 'de Aegypto' around 1912 saying with his poet contemporary: I, even I am he who knoweth the roads, /Through the sky and the wind thereof is my body." He was a polyglot and brought with him a cosmopolitan liberalism that he invested into "New Century Association," of which he was one of the founders. He was glad to be a thorn in the flesh for the General's family ethos deeply steeped in Hellenism and the king. So the Alexandrian delighted at the flirtations going on between his son and the General's niece, and the General's family only gave permission for their marriage after Demosthenes and Kassiani had run off on their bicycles to the nearby village of Ayios Sergis. No one knew where they were until they returned two days later. They quickly married. They were scarcely out of High School.

There was science in his socialism, Demosthenes would have claimed, but his love affairs with women of the families of the right did not seem to be inspired in his rationalism, but by some other part of his brain, full of a brio admired by some and resented by others. He had loved them with sincerity it appears and would have claimed that the families they belonged to were mere coincidence or chance. He had read Zola but evidently did not know Borges and the Argentines, although he loved to dance the tango with Kassiani. With me he was always laconic about his past, but all the villagers loved to talk and tell me stories, and I knew much more about his life than he ever suspected or he remained silent even if he did suspect. After Kassiani and Katerina, he left the island. I carry the legacy in the mystery of KA. I still pursue it. Astrologers and mythographers have given me some clues.

Anyway, Demosthenes and Katerina managed to marry with the blessing of the church but without white bridal dress just a few months before I was born, and so it came to be that Katerina's body was my threshold into that room in the house with the green balcony. Perhaps it was my first coming into the world. I am not altogether certain. I doubt it. I often wonder. I have the tendency to go round in circles as I have a difficulty with beginnings and ends, so perhaps my entrance into the house with a green balcony was just another crossroads.

My memory is not always that clear about comings and goings. I do know I am still coming and becoming. And not yet ready to go, though I am always going somewhere ---- even when I stay still. I had no recollection of the inside of the room with the green balcony as we moved out when I was still an infant. I entered again in 2003 after the check points dividing this island in the Middle Sea, partially opened and I crossed with many others for the first time in nearly thirty years. I went into the coffee-shop and spoke to two old Cypriot Turkish men – Mehmet and Hussein. They had resettled there a year after the war when the Greek inhabitants had fled. "We came from Skala," they told me gesturing the other place with the music echoing my ancestral Cypriot Greek speech.

I pointed to the green balcony and told them I wanted to go inside that room. They were keen to accommodate my desire and we wandered around the village looking for the person with the key. As we went from house to house, I was offered freshly squeezed lemonade and sweets– all were curious as to what claims and kinship I might have with the house and asked questions about whether I had the title deed and whether my relatives were artists or musicians as they found a piano and painted canvases when they opened up the abandoned house after the war. While I was saying no to all of the above and I was trying to find words to explain my preternatural or natural instincts that drew me to that room, the stranger with the key came and let me in, following me in discreetly as my eyes surveyed the wooden floors and high beamed ceilings. I stepped out on to the balcony and looked over the village skyline and the road outward lined with acacias that would eventually reach the sea and would wind along the coastline to Salamis. The stranger with the key kept his distance so as not to disturb my communion with whatever revenants I had come to find. As we exited he gave me a key ring with the initials of the name of his political party and gestured with words of appreciation for my visit, kissed me on each cheek as he bid me "güle güle," and a wish for peace. With this message and wish, I wondered away in my spectral reverie contemplating whether love might be just a rehearsal for departure to some unknown other place --- a place we don't know when love begins. Katerina and Demosthenes disappeared from me and each other so soon that I hardly remember when it happened. I became an early apprentice on the nature of arrivals and departures, welcomes and farewells. I only have one recollection of all of us together. Just a vague image of the three of us on a rocky beach. All looking one way -- to paraphrase the New England poet -- turning our back on the land and looking at the sea all day. Yet paradoxically, in the only photo I have of all of us together, we are looking the other way. You might say we are looking the wrong way, at the camera, toward the land, with the sea behind. This photo was probably taken in the early 50s, but I did not see it until the end of 2000, after both Katerina and Demosthenes had died as the century was also passing away. Lalla the Light-footed gave it to me, pulling it out like a shadowy revelation, from a box she kept under her bed in her house in Brookman's Park. She was also in the picture, looking on while standing over with her winged sandals. She would be the first to take off across the sea. Perhaps this was our last look together at the land, the past, and our back to the sea and the wavering breeze, the future that we could not see, and which would take us in different directions, and to other islands. I am sitting on the rock between them like a birdling, not yet able to fly, to swim or sail away. Lalla would be the first to take off across the sea. Within a decade Katerina and Demosthenes would each be living on a different island. He in the Cold Northern Sea, and she in the South China Sea, and I would be shuttling between them, only sometimes I would hop and drop off into the Middle Sea, onto the island from which we all departed. And so it turned out that in my coming-of age, I was moving between three islands, and the three of us would become three islands, just as augured in that black and white photograph with Lalla watching over.

Even before we all left the island, the two of them had moved apart and I was caught in the ebb and flow of journeys. They were here there elsewhere sometimes with me and sometimes without me and my horizons were forever shifting, in the mirror of the sea, in the sounds of secret beaches, in the echoes of ruined cities, the spirals of medieval castles, and landscape unfolding endlessly up and around winding roads. Mountains turned inside out like my grandmothers' quilts with roads alluring us with its high vistas to come down the other side and wait the see too enticingly reappear. The island never stood still. I was floating with it as it revealed its contours to me anew on every journey and as Katerina and Demosthenes came and went. When neither Katerina nor Demosthenes was there, it was no big issue for me as I knew one or the other would come. In between, I was everybody's child and there was space for me on any journey for harvest, feast, pilgrimage, always ready to be lifted on any donkey, bicycle, ox-drawn cart, camel caravan, village bus, or water melon truck. I had not yet been inside an airplane or a ship. Only in motor boats that moved toward the horizon and on clear days we would discern the silhouette of mountains of Syria and Turkey, but we only reached Anatolia or the Levant with the imagination. These other places were like mirages for me as I would float on my back on the sea wandering if when I looked around I would be on the yonder shore. Or perhaps these places were always already within us – implosions in our imagination, like islands exploding in the sea floating here and there.

The opportunity to float here and there was not to be missed. Sometime Phoevos the charioteer would take me sidesaddle on his bicycle. He was like my teenage big brother but I called him uncle, because he was Katerina's little brother. He would race the bike over bumpy dusty trails through the aroma of lentisk bushes, pines, cypresses, and eucalyptus groves and the intense buzz of insect life until we reached the sea and we would run hopping like birds over the hot sand so as not to scorch our feet. There were no tourists in those days and the villagers spent their time in the fields and had no time for the sea. It was different for my kin, whether of the left or of the right, the sea was illumination and renewal like the harvest. And for some of them, as for many others, it was a would-be exit mostly without return.

And there were other journeys on the cinema screen. There were two cinemas in the village with their own electric generators before the village had electricity. Many villages did not even have one cinema. We were a cosmo-polis we would say. In the summer when they were open air, we would look from above like gods from the terraces and balconies of our houses that overlooked the world of the cinema screen below emitting lights and shadows and sound that would echo towards us. I would love to sit glaring at the

wavering sensuality of a big screen under an open sky, Melina with her sultry voice and Sophia with her sultry face and the largesse in the ebb and flow of their bodies on a screen wavering with the evening breeze like the sea, sprinkling water under our feet to settle the dust, if only temporarily, while we chewed on passatempo and drank our classic cokes. We watched in anxious anticipation as they displayed the audacious sensuality of the mid-century always threatened by a fatal end that might or might not be overcome. I sobbed desperately when Melina Mercouri was stabbed to death at the end of Stella. Why did Melina have to die? It took me a long-time to be comforted and it needed an old sibyl to convince me it was all illusion, just a film, and that next summer Melina would come back in another film and we would all leave the cinema laughing not crying. I soaked in these images and they stayed with me like visions that transformed the world around me -- both a spectacle and intimate participation as were the activities and ritual festivities that came and went with the sacred rhythms in the cycles of the seasons spilling over and out with the excess of ripe pomegranates bursting open their skins to reveal the fruit inside.

The big turn in the journey came in October 1957. I went from a familiar and joyous state of unsettlement to a strange alien state of unsettlement by the end of the year. I had lost my bearings. I had never imagined I would end up on another island inside a whale before the year would end.

The unsettlement was a constant factor but the circumstances and surroundings had changed. My life on the island in the Middle Sea had become quite unpredictable. It did not take much cunning to take me away on a ship without forewarning. My life and movements were already a sequence of ellipses and then Demosthenes suddenly took me on a journey that I would not forget from the Middle Sea to another island in the North Sea. Katerina seemed to have vanished. I know this sounds paradoxical, since in fact I was the one who disappeared or made to disappear, but my perspective was that progenitors do not disappear. If you disappear, they are supposed to come and find you. For years to come her voice and face haunted me as if she were a ghost. And according to Demosthenes it was her fault that I disappeared, although it seemed to me he was the one that made me disappear without warning. Demosthenes did not put me in the predicament of choosing whether to go with him or not. I still don't know if he was saving him self or my self from the predicament. If he had asked me I don't know what I would have said. Perhaps he was afraid to ask. He probably knew he would not have solicited an easy yes. Not that I didn't love him, but I also loved many people and places on the island, and especially the sibyls of Trikomo who always had a story to tell and something sweet or fresh to put in my mouth, and send me on little mission as if I was their little Hermes and prince.



Ο Άνεμος Κάτω απ' τα Χείλη Μου

Στέφανος Στεφανίδης

Τὸ μὲν γένος εἰμί, ὧ ξένοι, Κύπριος, ὀρμηθεὶς ἀπὸ τῆς πατρίδος
μετὰ παιδὸς ---- ἐπὶ νεὼς μεγάλης, ἣν ἐπὶ στόματι τοῦ κήτους διαλελυμένην.

Λουκιανὸς ὁ Σαμοσατεὺς, Ἀληθῆ διηγήματα

Το καλοκαίρι του 1957 ήταν το ὄγδοο της ζωής μου και ξεχωρίζει ζωηρό, διάπυρο στη μνήμη και τη φαντασία μου. Ἐμελλε, για τα χρόνια που θα'ρχονταν, να είναι το τελευταίο μου καλοκαίρι στο νησί της Μέσης Θάλασσας. Εκείνη τη χρονιά κίνησα για το μακρύτερο ταξίδι της παιδικής μου ηλικίας. Δεν ξέρω αλήθεια πότε τελειώνουν τα ταξίδια. Ο χρόνος τα σκεπάζει με απαντωτά στρώματα. Ἀπαξ κι αρχινήσουν, δεν ξέρεις πού θα σε βγάλουν. Δεν τελειώνουν με το που κατεβαίνεις από το πλοίο ή το τρένο ή το αεροπλάνο, συνεχίζονται και μετά απ' αυτό, αναλόγως πόσο καιρό κουβαλὰς το ταξίδι μέσα σου. Το ίδιο δύσκολο είναι να ξέρεις πότε το ταξίδι αρχινά. Μπορώ χωρίς βεβαιότητα να πω ότι το δικό μου ταξίδι αρχίνησε όταν έκανα την εμφάνισή μου στο ανατολικότερο νησί της Μέσης Θάλασσας, όταν δηλαδή ήρθα στον κόσμο το φθινόπωρο πριν τη δεκαετία που οριοθέτησε τη μέση του αιώνα. Ἦμουν το απότοκο της αλλόκοτης χημείας που έσμιξε τους προγόνους μου. Μα να που κάποτε ξεπροβάλλει κάτι απόκοσμο στο πέρασμά μου απ' το κατώφλι εκείνο. Κουβαλούσα μαζί μου σκιές, λες και πάντοτε βρισκόμουν αλλού ή πάντα εδώ. Ἐστω. Για να ξετυλιχθεί το κουβάρι της ιστορίας μας, ας πούμε πως ήμουν ολοκαίνουριος όταν ο νέος αιώνας έγινε μεσήλικας, και η μικρή μου κωμόπολη ήταν σχεδόν αρχαία ή γηραιά, σοφή σε πολλά αλλά όχι σε όλα. Δεν είχε την προαίσθηση, όπως ούτε κι εγώ, να μαντέψει τη βίαιη μετάβασή της, τη μετενσάρκωση, το νέο όνομα και τους νέους κατοίκους. Για πολλούς, ή και για όλους, ὄλ' αυτά θα έρχονταν απρόσμενα σαν ξαφνική μεταβολή στο φύσημα του ανέμου. Είχα φύγει χρόνια πριν, ένα ανεμοβρόχι με πήρε μακριά. Τα σημάδια της αιφνίδιας αλλαγής ήταν ήδη εκεί, μα δεν υπήρχε ἄγγελος ἐξαγγελος να μου το προμηνύσει. Δεν ξέρω αν τους ακούω πάντα. Αφουγκράζομαι φωνές από σίβυλλες μα πολλές φορές τα μηνύματά τους είναι αινιγματικά. Ούτως ή ἄλλως ἔλειπα, δεν στάθηκα μάρτυρας στο ψυχorrhάγημά της. Δεν είμαι σίγουρος αν πέθανε ή ἔπεσε σε κώμα. Ὅπως και νά' ταν, αισθάνομαι το überleben της να με διεκδικεί – μια μετεμψύχωση που απλώθηκε εδώ και παντού – βαθύχρωμη και κολλώδης σαν πετιμέζι, λαθραία σαν ιός. Για να την ψηλαφίσω χρειάζομαι ειδική μεθοδολογία. Διστακτικά διερευνώ σπίτια και οικότοπους, σηκώνω πέτρες και ταφόπλακες, την μυρίζω, αγγίζω τη μούχλα της με τα ακροδάχτυλά μου. Οι σίβυλλες μου σιγομιλούν πριν το ξημέρωμα με αντιφατικές φωνές. Ποιαν απ' αυτές να ακολουθήσω; Προς τα πού να τραβήξω;

Τώρα, είναι φορές που αισθάνομαι πιο αρχαίος και απ' τον αιώνα και απ' τη μικρή εκείνη κωμόπολη. Δεν είμαι πάντα σίγουρος τι σημαίνει να είσαι γέρος ή να είσαι νέος. Κι οι ενάρξεις δεν είναι παρά ματιές στο σκοτάδι. Κάποτε είμαι ακόμα φρέσκος, ανάλαφρος κι αέρινος, με το σώμα εκείνου του αγοριού από το καλοκαίρι του 1957, και άλλοτε με βαραίνει το φορτίο της χιλιετίας. Η ημερομηνία χαραχτηκε στη μνήμη μου. Κάποιες ημερομηνίες σε στιγματίζουν, σε σημαδεύουν σαν περίπλοκες συστάδες. Όταν διέσχιζα τα λασπωμένα νερά τόπου μακρινού για να μαζέψω λοτούς, να τους αποθέσω στα πόδια της θεάς, οι γηραιότεροι και οι σοφοί μου είπαν πως το ξεκίνημά μου δεν ήταν τόσο καινούριο όσο νόμιζα, κι ήταν τα λόγια τους παραίνεση να περιπλανηθώ στη μνήμη πριν τη γέννηση. Τέλος πάντων, ίσως πρέπει να σταματήσω για την ώρα να στοχάζομαι πώς να βρω το δρόμο μου απ' την αφετηρία ως το κέντρο ταξιδιών που μοιάζουν με λαβύρινθους. Θα στοχαστώ για λίγο σταυροδρόμια, όχι μονοπάτια. Θα στοχαστώ το σταυροδρόμι του 1957.

Οι πρόγονοί μου ήταν ακόμα αρκετά νέοι εκείνη την εποχή, ή ας πω πως ήταν νέοι, αφού διατηρούσαν τη φρεσκάδα και το σφρίγος της νιότης. Κατ' ακρίβειαν, κι οι δυο είχαν υπάρξει παντρεμένοι πριν σμίξουν, άρα η πρώτη νιότη τους είχε ήδη περάσει. Ο Δημοσθένης ήταν χήρος, καμιά δωδεκαριά χρόνια μεγαλύτερος της Κατερίνας, ίσως λοιπόν να ήταν λίγο μεγάλος, διατηρούσε όμως εκλάμψεις παράφορης τόλμης, που θα μαλάκωναν με τα χρόνια. Όταν αντάμωσαν, εκείνος είχε πένθος για το θάνατο της πρώτης του γυναίκας κι εκείνη είχε θυμό για τον πρώτο, άτυχο γάμο της, γάμο από προξενιό κατά το συνήθειο της εποχής. Κάτι σαν νύφη σε φάκελο κλειστό, εγκατέλειψε τον άντρα της στην οδό Charring Cross, όπου είχε ζήσει μαζί του για λιγότερο από ένα χρόνο. Επέστρεψε στο νησί φέρνοντας μαζί της μια ουλή στο πηγούνι. Όταν ήμουν έφηβος, μου την έδειξε σαν ενθύμιο του παρελθόντος της.

Αναρωτιέμαι γιατί βιάστηκε τόσο να πει το ναι σ' εκείνον το μνηστήρα. Οι περισσότεροι γάμοι γίνονταν τότε με συνοικέσιο, μα οι μνηστήρες έφταναν και περίσσευαν για την Κατερίνα. Είχαν ήδη προστρέξει πολλοί και άλλοι τόσοι θα ακολουθούσαν. Ιδιαίτερη προίκα δεν είχε, ήταν όμως δεκαοχτώ χρονών και όμορφη, μορφωμένη στην προνομιακή σχολή για τους ελληνόφωνους του νησιού. Τραβούσε λοιπόν μνηστήρες πλούσιους που δεν γύρευαν προίκα. Πολλοί την θυμούνταν από τη σχολική παρέλαση για την εθνική εορτή της 25ης Μαρτίου 1946. Τότε που έλαμψε, ορθώνοντας το παράστημά της ως μία απ' τις Καρυάτιδες που κρατούσαν τον Παρθενώνα σε άρμα. Η Κύπρις Αφροδίτη υποδύεται την Αθηνά για μια μέρα, είπε κάποιος, μονάχα για την περίπτωση. Καλά-καλά δεν είχε κλείσει τα δεκαοχτώ.

Ο πατέρας της πήρε την οικογένεια και ήρθε στο χωριό μετά το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, κι εκείνην, την πρωτότοκη, την άφησε στο οικοτροφείο της πρωτεύουσας. Όταν αποφοίτησε και γύρισε στο χωριό το 1946, είχε τα φόντα να γίνει δασκάλα και για αρχή θα έπρεπε να διοριστεί σε σχολεία σε απομονωμένα χωριά. Της φάνηκε, όμως, τουλάχιστον εκείνο το διάστημα, ότι ο γάμος και ο ξενιτεμός ήταν προοπτικές πιο υποσχόμενες,. Το χωριό μετά τον πόλεμο ήταν κλουβί πολύ ζοφερό για να χωρέσει το πνεύμα της, που ξεδιπλωνόταν σαν τα φτερά πουλιού που τώρα κάνει να πετάξει. Δεν ήξερε πού πήγαινε αλλά πήγαινε κάπου – μακριά απ' εκεί. Η ιδέα της οδού Charring Cross άδραξε το μυαλό της σαν τον άνεμο. Συμφώνησε λοιπόν να παντρευτεί εκείνο το νεόπλουτο χωριάτη απ' την Καρπασία που έβγαλε λεφτά από εστιατόρια στο Λονδίνο, και μεσήλικας πια, αποφάσισε να βρει νύφη απ' τον τόπο του. Καθ' οδόν προς τη γενέτειρά του, την Ταύρου, βγήκαν όλοι στους δρόμους να δουν την όμορφη νέα, κι εκείνος κόρδωνε για το κατόρθωμά του, προτού την πάρει μακριά απ' τη νησιώτικη αποικία στην πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας. Εκεί η Κατερίνα βρήκε ένα άλλο είδος μεταπολεμικού ζόφους, ιδωμένου μέσα απ' άλλο πρίσμα, κι άρχισε να ανακαλύπτει τη διαστολή και συστολή του κόσμου. Τον καιρό που η Κατερίνα έφευγε απ' το νησί, ο Δημοσθένης έθαβε την πρώτη του γυναίκα, την Κασσιανή. Η καρδιά της σταμάτησε ξαφνικά να χτυπά στα τριάντα της, την ώρα που κάτι μετέφερε με το μουλάρι της από τη μια μεριά του χωριού στην άλλη. Μόλις η Κατερίνα έφτασε στο Λονδίνο, ανακάλυψε ότι ο άντρας της είχε παιδί με την Αγγλίδα ερωμένη ενώ δεν άργησε να γίνει θύμα της ζήλιας και της βίας του. Δεν ήταν πλουμιστό πουλί να κρατηθεί σε κλουβί, κι έτσι αποφάσισε να γυρίσει στην κούρνια του πατέρα της. Λίγο τραυματισμένη, αλλά με το ίδιο σφρίγος. Μόλις γύρισε στη νησιώτικη αποικία της Μέσης Θάλασσας, ο πατέρας της την έστειλε στο σπίτι της πεθεράς της, κατά τα ήθη της εποχής. Όμως μια τέτοια πριγκίπισσα δεν άντεξε για πολύ σε εκείνο το μικρό, ευκαταφρόνητο χωριό της Καρπασίας. Μερικές βδομάδες μετά, γύρισε με θυμό στο σπίτι του πατέρα της, αποφασισμένη να πάρει διαζύγιο, απαξιώνοντας τον τρόπο ζωής και την κουζίνα της πεθεράς της: «Όσα κτήματα κι αν έχουν, πάλι χωριάτες είναι! Ζουν με κολοκύθια βραστά τίγκα στη ρίγανη, ωμά κρεμμύδια, ψωμί κι ελιές για συνοδευτικό».

Προέκυψα λοιπόν μέσα από αυτό το μείγμα πένθους και θυμού, και αστόχαστης αγάπης. Και η Κατερίνα και ο Δημοσθένης ήταν οξύνοες, αυτόβουλοι, αποφασιστικοί και γρήγοροι στις αποφάσεις τους, όμως μου φαίνεται απίθανο να είχαν προβλέψει τότε τα μελλοντικά τους ταξίδια ή έστω να έτρεφαν οποιανδήποτε προσδοκία να μεταβούν οπουδήποτε πέρα από το μετέωρο, νησί της πρώτης εποχής του έρωτά τους.

Παρόλο που εκείνος ήταν λογιστής, σχολαστικός, κι εκείνη σαΐνι στο σκάκι και το μπριτζ, δεν είχαν αναλογιστεί σε βάθος το υλικό των ονείρων τους, ούτε σκέφτηκαν ότι η ανούσια πομπή εκείνου του κόσμου θα ξεθώριαζε και το κληροδότημα που θα μου άφηνε η κοινή τους πορεία θα εξατμιζόταν πολύ γρήγορα στο χώρο της μνήμης. Μπορεί πάλι το ένα μισό του εγκεφάλου τους να μην επικοινωνούσε με το άλλο μισό, σύνδρομο της κουλτούρας στην οποία ζούσαν, δεν ξέρω. Ή δεν γνώριζαν το υλικό των ονείρων, αδύναμοι θνητοί, έρμαια της παροδικότητάς τους, γρήγορα βρήκαν τον έρωτα κι άλλο τόσο γρήγορα τον έχασαν: «Est-ce un crime de changer? Si l'Amour porte des ailes, N'est-ce pas pour voltiger?» Κάπως έτσι πρέπει να ήταν, αφού μόνο αμυδρά τους θυμάμαι μαζί. Οι χωριανοί μου λένε ότι η αγάπη τους έσπασε όλες τις συμβάσεις και άνοιξε νέους δρόμους. Όσο η Κατερίνα ανέμενε το διαζύγιό της, έζησαν μαζί για δύο χρόνια στο σπίτι με το πράσινο μπαλκόνι, που έβλεπε στην πλατεία με τα καφενεία και το ονομαστό μεσαιωνικό εκκλησάκι του Αγίου Ιακώβου. Δεν τους κατέκριναν γι' αυτό, όπως θα περίμενε κανείς τότε, σε ένα νησί με αγροτικές συνήθειες. Ίσως διέθεταν μια κάποια χάρη ή χάρισμα σπάνιο, κι αποτόλμησαν να αψηφήσουν τόσο επιδέξια τα ήθη, κι έτσι έφτασε η ιστορία τους κοντά μου με χρώμα και ρομάντζο σαν σίχτοι δημοτικών τραγουδιών, σαν δρώμενο λαϊκού θεάτρου. Μπορεί πάλι, όπως κι εκείνοι, η πόλη να μην ήταν απόλυτα δοσμένη στα πατροπαράδοτα ήθη. Ήταν φορές πως οι χωριανοί σαν να ορθώνονταν αγέρωχοι, όμοιοι με τα θεόρατα βουνά της Καντάρας, όμως άλλες φορές τα πάθη τους έπαιρναν φωτιά σαν ξεροί θάμνοι στη ζέστη του μεσοκαλοκαιριού. Κάποτε κατάπιναν φωτιά σαν τους φακίρηδες και άλλοτε τσουρουφλίζονταν και καίγονταν, κι έφευγαν σφαίρα να βρουν νερό.

Οι οικογένειες της Κατερίνας και του Δημοσθένη σύχναζαν σε διαφορετικά καφενεία. Εκείνος ήταν αριστερός και η οικογένειά της ήταν δεξιοί, όχι ότι το έκαναν και θέμα. Ο Δημοσθένης πρόλαβε κι έγινε περιλάλητος από πριν, όταν ερωτεύτηκε την Κασσιανή, ανιψιά του Στρατηγού. Η οικογένεια του Στρατηγού είχε σοβαρές ενστάσεις. Ο πατέρας του Δημοσθένη είχε έρθει «de Aegyptο» γύρω στο 1912, αντηχώντας το σύγχρονό του ποιητή: Εγώ, ως κι εγώ είμαι αυτός που τους δρόμους γνωρίζει,/ μέσα από ουρανό και άνεμο εξ ων συνετέθη το σώμα. Ήταν πολύγλωσσος κι έφερε μαζί του έναν κοσμοπολίτικο φιλελευθερισμό που διοχέτευσε στο «Σύνδεσμο Νέου Αιώνα», του οποίου ήταν ιδρυτικό μέλος. Πολύ το χαιρόταν που ήταν αγκάθι στη σάρκα της οικογένειας του Στρατηγού, με το ήθος και την εις βάθος γαλούχηση στον Ελληνισμό και το βασιλέα. Ο Αλεξανδρινός ευχαριστιόταν τις ερωτοτροπίες ανάμεσα στο γιο του και την ανιψιά του Στρατηγού μα μόνο εξ ανάγκης συγκατένευσε το σόι της για το γάμο, όταν ο Δημοσθένης και η Κασσιανή κλέφτηκαν, καταφεύγοντας με τα ποδήλατα στο κοντινό χωριό του Αγίου Σέργη. Κανείς δεν ήξερε πού βρίσκονταν, ώσπου γύρισαν, δύο μέρες μετά. Παντρεύτηκαν εσπευσμένα, πριν καλά-καλά βγάλουν το λύκειο.

Ήταν εμποτισμένος με επιστήμη ο σοσιαλισμός του, θα ισχυριζόταν ο Δημοσθένης, μα οι ερωτικοί του δεσμοί με κόρες δεξιών οικογενειών μάλλον δεν ήταν απαύγασμα ορθολογισμού, μα κάποιου άλλου μέρους του μυαλού του, που ξεχείλιζε μπρίο. Κάποιοι το θαύμαζαν και άλλοι το έφεραν βαρέως. Τις είχε αγαπήσει με ειλικρίνεια, και ο ίδιος θα ισχυριζόταν πως τα σόγια τους δεν ήταν παρά σύμπτωση ή τύχη. Είχε διαβάσει Ζολά αλλά προφανώς δεν γνώριζε τον Μπόρχες και τους Αργεντινούς, αν και λάτρευε να χορεύει ταγκό με την Κασσιανή. Μαζί μου ήταν πάντα λακωνικός για το παρελθόν του, όμως όλοι οι χωριανοί έσπευδαν να μου μιλούν και να μου αφηγούνται ιστορίες, κι έτσι ήξερα για τη ζωή του πολύ περισσότερα απ' όσα υποψιαζόταν. Ή αν υποψιάστηκε κάτι, δεν είπε λέξη. Μετά την Κασσιανή και την Κατερίνα, έφυγε απ' το νησί. Κουβαλώ την κληρονομιά στο μυστήριο της συλλαβής ΚΑ. Ακόμη το κυνηγώ. Αστρολόγοι και μυθογράφοι μου έχουν δώσει κάποιες ενδείξεις.

Εν πάση περιπτώσει, ο Δημοσθένης και η Κατερίνα κατάφεραν να παντρευτούν με τις ευλογίες της εκκλησίας, έστω δίχως λευκό νυφικό, μερικούς μήνες πριν γεννηθώ. Κι ήρθαν έτσι τα πράγματα ώστε το σώμα της Κατερίνας να γίνει το κατώφλι μου σ' εκείνο το δωμάτιο του σπιτιού με το πράσινο μπαλκόνι. Μπορεί εκείνη να ήταν η πρώτη μου έλευση στον κόσμο. Δεν είμαι απόλυτα σίγουρος. Το αμφιβάλλω. Αναρωτιέμαι συχνά. Έχω την τάση να γυρνάω σε κύκλους, με τον ίδιο τρόπο που τα βρίσκω σκούρα με τις αρχές και τα τέλη, μπορεί λοιπόν η είσοδός μου στο σπίτι με το πράσινο μπαλκόνι να ήταν άλλο ένα σταυροδρόμι. Η μνήμη μου δεν είναι πάντα διαυγής όταν πρόκειται για αφίξεις κι αναχωρήσεις. Ξέρω μονάχα πως ακόμα διαβαίνω και μεταλλάσσομαι. Κι είμαι ανέτοιμος να φύγω, αν και ο πηγαίός μου τελειωμό δεν έχει – έστω κι αν μένω ασάλευτος. Δεν είχα καμία ανάμνηση απ' το εσωτερικό του σπιτιού με το πράσινο μπαλκόνι, αφού ήμουν ακόμη βρέφος όταν μετακομίσαμε εκεί. Γύρισα σ' αυτό το 2003 όταν άνοιξαν εν μέρει τα οδοφράγματα που διχάζουν αυτό το νησί στη Μέση Θάλασσα, και για πρώτη φορά σε τριάντα χρόνια πέρασα απέναντι μαζί με πολλούς άλλους. Πήγα στο καφενείο και μίλησα σε δύο Τουρκοκύπριους γέροντες– τον Μεχμέτ και τον Χουσέιν. Είχαν εγκατασταθεί εκεί ένα χρόνο μετά τον πόλεμο, μετά τη φυγή των Ελλήνων κατοίκων. «Είμαστεν που την Σκάλα», μου είπαν χειρονομώντας προς την ιδιαίτερη πατρίδα τους, κι οι λέξεις τους αντήχησαν τραγουδιστά την προγονική μου λαλιά, κυπριακή ελληνική.

Τους έδειξα το πράσινο μπαλκόνι κι είπα ότι ήθελα να μπω σ' εκείνο το δωμάτιο. Έσπευσαν να ανταποκριθούν στην επιθυμία μου και μαζί γυρίσαμε το χωριό να βρούμε εκείνον που είχε το κλειδί. Καθώς πηγαίναμε από σπίτι σε σπίτι, με κερνούσαν φρέσκια λεμονάδα και γλυκά – κι ήταν όλοι τους περίεργοι να μάθουν ποιες αξιώσεις και ποιες συγγένειες με έδεναν με εκείνο το σπίτι. Ρωτούσαν αν είχα τον τίτλο κι αν οι συγγενείς μου ήταν ζωγράφοι ή μουσικοί, εύλογη απορία αφού σαν άνοιξαν το έρημο σπίτι μετά τον πόλεμο βρήκαν ένα πιάνο και μπογιατισμένους καμβάδες. Ενώ απαντούσα όχι σε όσα με ρωτούσαν, γυρεύοντας τα λόγια που θα εξηγούσαν τα υπερφυσικά ή φυσικά μου ένστικτα που με τραβούσαν σε εκείνο το δωμάτιο, ήρθε ο ξένος με το κλειδί και μου άνοιξε, ακολουθώντας διακριτικά καθώς τα μάτια μου κυλούσαν στα ξύλινα πατώματα και τα ψηλά ταβάνια. Βγήκα έξω στο μπαλκόνι και κοίταξα τον ορίζοντα του χωριού και το δρόμο περιορισμένο με ακακίες που

κατέληγαν στη θάλασσα και ελίσσονταν κατά μήκος της ακτογραμμής μέχρι τη Σαλαμίνα. Ο ξένος με το κλειδί κρατούσε τις αποστάσεις για να μην ενοχλεί τη θεία κοινωνία μου με όποια φαντάσματα είχα έρθει να αναμετρηθώ. Βγαίνοντας, μου έδωσε ένα μπρελόκ με τα αρχικά του κόμματός του και χειρονομούσε με λόγια εκτίμησης για την επίσκεψή μου. Με φίλησε και στα δύο μάγουλα καθώς με αποχαιρέτησε με ένα "güle güle" και την ευχή για ειρήνη. Μ' αυτό το μήνυμα και την ευχή, απομακρύνθηκα δοσμένος στην ονειροφαντασία μου αναλογιζόμενος αν η αγάπη μπορεί να είναι μονάχα πρόβα αναχώρησης για μέρος άλλο, άγνωστο – ένα μέρος που δεν βλέπουμε πάνω στο γέννημα της αγάπης. Η Κατερίνα και ο Δημοσθένης εξαφανίστηκαν από μένα και ο ένας απ' τον άλλο τόσο γρήγορα που μετά βίας το θυμάμαι. Μαθήτευσα πρώιμα στη φύση των αφίξεων κι αναχωρήσεων, των υποδοχών και των κατευοδίων. Μονάχα μια ανάμνηση έχω με όλους μας μαζί. Μόνο μια αμυδρή εικόνα και των τριών μας σε μια βραχώδη παραλία. Κοιτούσαμε όλοι στην ίδια κατεύθυνση – για να παραφράσω τον ποιητή της Νέας Αγγλίας – γυρνώντας την πλάτη μας στη στεριά κι ατενίζοντας τη θάλασσα όλη μέρα. Κι όμως, παραδόξως, στη μοναδική φωτογραφία που έχω με όλους μας μαζί κοιτάμε απ' την άλλη. Μπορείς να πεις πως έχει η θωριά μας λάθος φορά, προς το φακό, προς τη στεριά, με τη θάλασσα πίσω. Η φωτογραφία πρέπει να πάρθηκε αρχές της δεκαετίας του '50, όμως δεν την είδα παρά στο τέλος του 2000, αφού και η Κατερίνα και ο Δημοσθένης είχαν πεθάνει στην εκπνοή του αιώνα. Η Λάλλα η Φτεροπόδαρη μου την έδωσε, ανασύροντάς την σαν σκιώδη αποκάλυψη από ένα κουτί που κρατούσε κάτω απ' το κρεβάτι της στο σπίτι της στο Brookman's Park. Ήταν κι εκείνη μέσα στη φωτογραφία, να εποπτεύει ενώ στεκόταν πάρα πέρα με τα φτερωτά της σανδάλια. Η Λάλλα θα διέσχιζε πρώτη τη θάλασσα. Μπορεί εκείνη να ήταν η τελευταία κοινή μας ματιά προς τη στεριά, το παρελθόν, με την πλάτη στη θάλασσα και τα σκιρτήματα της αύρας, το μέλλον που δεν μπορούσαμε να δούμε, που θα μας οδηγούσε σε διαφορετικές κατευθύνσεις, και σε νησιά άλλα. Κάθομαι στο βράχο ανάμεσά τους σαν νεοσσός που δεν μπορεί ακόμη να πετάξει, να κολυμπήσει ή να σαλπάρει μακριά. Μια δεκαετία μετά, η Κατερίνα και ο Δημοσθένης θα ζούσαν σε δύο διαφορετικά νησιά. Εκείνος στην παγωμένη Βόρεια Θάλασσα κι εκείνη στη θάλασσα της Νότιας Κίνας, κι εγώ θα πηγαινοερχόμουν ανάμεσά τους, μόνο που κάποιες φορές με ένα σάλτο πεταγόμενι στη Μέση Θάλασσα, στο νησί απ' όπου είχαμε όλοι αναχωρήσει. Έτσι το ' φερε η τύχη, που όντας ενήλικας πια μοιραζόμουν ανάμεσα σε τρία νησιά, όπως οι τρεις μας γίναμε τρία νησιά, καταπώς προμήνυσε η μαυρόασπρη φωτογραφία με την Λάλλα να μας επιτηρεί.

Πριν καν αναχωρήσουμε όλοι απ' το νησί, οι δυο τους είχαν απομακρυνθεί κι εγώ βρέθηκα παγιδευμένος στην άμπωτη και την παλίρροια των ταξιδιών. Βρίσκονταν εδώ εκεί αλλού, κάποτε με μένα κάποτε χωρίς εμένα και οι ορίζοντές μου μεταβάλλονταν διαρκώς, στον καθρέφτη της θάλασσας, στους ήχους μουσικών παραλιών, στους αντίλαλους ερειπωμένων πόλεων, στις σπειρώσεις μεσαιωνικών κάστρων, και σε τοπίο που διαρκώς ξεδιπλωνόταν πάνω και γύρω από ελικοειδείς δρόμους.

Βουνά αναποδογυρισμένα σαν τα παπλώματα της γιαγιάς μου, με δρόμους να μας δελεάζουν με θέα αφ' υψηλού να κατεβούμε στην άλλη πλευρά κι εκεί να περιμένουμε τη θάλασσα να αναφανεί μες στη σαγήνη της. Το νησί ποτέ δεν έμενε ασάλευτο. Κι εγώ επέπλεα μαζί του καθώς μου αποκάλυπτε εκ νέου το περίγραμμά του σε κάθε ταξίδι, όσο η Κατερίνα και ο Δημοσθένης πηγαινοέρχονταν. Όταν ούτε η Κατερίνα ούτε ο Δημοσθένης ήταν εκεί, δεν ανησυχούσα ιδιαίτερα. ένας απ' τους δυο θα' ρχόταν, και το' ξερα. Στο μεσοδιάστημα, ήμουν το παιδί όλων και υπήρχε θέση για μένα σε κάθε ταξίδι για συγκομιδή, πανηγύρι ή προσκύνημα. Ήμουν ανά πάσα στιγμή έτοιμος να ανέβω στο πρώτο γαϊδούρι, στο πρώτο ποδήλατο, κάρο με βόδια, караβάνι με καμήλες, φορτηγό με καρπούζια ή λεωφορείο. Δεν είχα πατήσει πόδι σε αεροπλάνο ή καράβι. Βρέθηκα μόνο μέσα σε καΐκια που έπλεαν προς τον ορίζοντα και όταν η μέρα ήταν καθαρή διακρίναμε το διάγραμμα των βουνών της Συρίας και της Τουρκίας, μα μόνο με τη φαντασία μας φτάναμε στην Ανατολία ή τον Λεβάντε. Εκείνα τα ξένα μέρη ήταν για μένα οφθαλμαπάτες, καθώς επέπλεα ανάσκελα στη θάλασσα κι αναρωτιόμουν αν, κοιτώντας γύρω μου, θ' ανακάλυπτα πως είχα παρασυρθεί στην αντίπερα όχθη. Μπορεί πάλι τα μέρη εκείνα να βρίσκονταν ανέκαθεν μέσα μας – ενδορρήξεις στη φαντασία μας, σαν νησιά που εξερράγησαν μέσα στη θάλασσα και παράπαιαν πέρα-δώθε.

Η ευκαιρία να παραπαίω πέρα-δώθε δεν πήγαινε ποτέ χαμένη. Κάποτε ο Φοίβος ο αρματηλάτης με έβαζε να κάθομαι πλαγιαστά στο ποδήλατό του. Ήταν τρόπον τινά ο μεγάλος μου έφηβος αδελφός αλλά τον φώναζα θείο, επειδή στην πραγματικότητα ήταν ο μικρός αδελφός της Κατερίνας. Ποδηλατούσε σαν σφαίρα πάνω από ανώμαλα, σκονισμένα μονοπάτια, μέσα απ' τις μυρωδιές των μαστιχόδεντρων, των πεύκων, των κυπαρισσιών, σύδεντρων μ' ευκαλύπτους και το σφοδρό ζουζούνισμα των εντόμων, ώσπου φτάναμε στη θάλασσα κι εκεί τρέχαμε κουτσό σαν πουλιά πάνω στη ζεστή άμμο για να μην καψαλιστούν τα πόδια μας. Δεν υπήρχαν τουρίστες τις μέρες εκείνες και οι χωρικοί περνούσαν τις ώρες τους στα χωράφια, δεν είχαν χρόνο για τη θάλασσα. Ήταν αλλιώς για τους συγγενείς μου, είτε δεξιούς είτε αριστερούς, η θάλασσα ήταν φως και ανανέωση όπως η συγκομιδή. Και για κάποιους από αυτούς, όπως και για τόσους άλλους, ήταν υπόσχεση εξόδου, τις περισσότερες φορές χωρίς επιστροφή.

Υπήρχαν κι άλλα ταξίδια, στην οθόνη του σινεμά. Πριν καν ηλεκτροδοτηθεί, το χωριό είχε δύο κινηματογράφους με γεννήτριες. Πολλά χωριά δεν είχαν ούτε καν έναν κινηματογράφο. Ήμασταν κοσμό-πολη, λέγαμε. Τα καλοκαίρια που γίνονταν θερινοί, ρεμβάζαμε σαν θεοί απ' τις τaráτρες και τα μπαλκόνια των σπιτιών μας, που κατόπτευαν τον κόσμο της οθόνης να εκπέμπει φώτα και σκηνές και ήχο που αντηχούσε προς το μέρος μας. Πόσο μ' άρεσε να κάθομαι και να ατενίζω το διστακτικό αισθησιασμό μιας μεγάλης οθόνης κάτω απ' τον ανοιχτό ουρανό, την Μελίνα με τη φιλήδονη φωνή και τη Σοφία με το φιλήδονο πρόσωπο, την πληθωρικότητα στην άμπωτη και τη ροή των κορμιών τους σε μια οθόνη που τρεμόπαιζε ελέω βραδινής αύρας σαν τη θάλασσα, ραντίζοντας νερό κάτω απ' τα πόδια μας για να καταλαγιάσει η σκόνη, έστω προσωρινά,

ενώ μασούσαμε πασατέμπο και πίναμε κόκα-κόλες στο μπουκάλι. Παρακολουθούσαμε με αγωνιώδη προσμονή καθώς επεδείκνυαν τον αυθάδη αισθησιασμό της μέσης του αιώνα, επαπειλούμενο πάντα από ένα μοιραίο τέλος που ίσως να ξεπερνιόταν, ίσως και όχι. Έκλαψα με λυγμούς απόγνωσης όταν η Μελίνα Μερκούρη μαχαιρώθηκε στο τέλος της Στέλλας. Γιατί να πεθάνει η Μελίνα; Μου πήρε πολύ καιρό να παρηγορηθώ και χρειάστηκε μια γριά σίβυλλα για να με πείσει πως ήταν όλα μια ψευδαίσθηση, μια ταινία, και πως το επόμενο καλοκαίρι η Μελίνα θα επέστρεφε με άλλη ταινία και θα φεύγαμε όλοι απ' το σινεμά γελώντας, όχι κλαίγοντας. Μούλιασα σ' αυτές τις εικόνες και κόλλησαν πάνω μου σαν οράματα που μεταμόρφωναν τον κόσμο γύρω μου – έτσι όπως οι δραστηριότητες και οι τελετουργικοί εορτασμοί που πηγαινοέρχονταν με τους ιερούς ρυθμούς στους κύκλους των εποχών ήταν συνάμα θέαμα και προσφιλής συμμετοχή και ξεχείλιζαν με την υπερβολή του ώριμου ροδιού που σκάει το δέρμα του για να φανερωθεί από μέσα ο καρπός.

Η μεγάλη στροφή στο ταξίδι ήρθε τον Οκτώβρη του 1957. Εκεί που η ταραχή μου ήταν οικεία κι εύθυμη, μέχρι το τέλος του χρόνου έγινε παράξενη κι εξωγήινη. Είχα χάσει τον μπούσουλά μου. Δεν φαντάστηκα ποτέ μου πως θα κατέληγα σε άλλο νησί μέσα σε ένα κήτος, πριν καλά-καλά απέλθει η χρονιά.

Η ταραχή ήταν σταθερός παράγοντας μα οι συνθήκες και ο περίγυρός μου είχαν αλλάξει. Η ζωή μου στο νησί της Μέσης Θάλασσας είχε γίνει μάλλον απρόβλεπτη. Δεν χρειάστηκε ιδιαίτερη πονηριά για να βρεθώ αιφνιδίως στο καράβι. Η ζωή και οι κινήσεις μου ήταν ήδη μια διαδοχή ελλείψεων όταν ο Δημοσθένης με πήγε σε ταξίδι που θα μου έμενε αξέχαστο, απ' τη Μέση Θάλασσα σε ένα άλλο νησί στη Βόρεια Θάλασσα. Μου φάνηκε πως η Κατερίνα είχε εξαφανιστεί. Το ξέρω πως ακούγεται παράδοξο, αφού ουσιαστικά εγώ είχα εξαφανιστεί ή μάλλον μ' εξαφάνισαν, αλλά σύμφωνα με τη δική μου προοπτική, ο πρόγονος δεν εξαφανίζεται. Κι αν εξαφανιστείς εσύ, υποτίθεται πως θα' ρθει να σε βρει. Χρόνια ολόκληρα με στοίχειωνε η φωνή της, το πρόσωπό της, σαν να' ταν φάντασμα. Εξάλλου, κατά τον Δημοσθένη, εκείνη έφταιγε που εξαφανίστηκα, όσο κι αν εμένα μου φαινόταν πως εκείνος με έκανε να εξαφανιστώ απροειδοποίητα. Ο Δημοσθένης δεν μου έθεσε το δίλημμα να επιλέξω να πάω μαζί του ή όχι. Μέχρι σήμερα, δεν ξέρω ποιον προστάτευε: τον εαυτό του ή εμένα. Αν με είχε ρωτήσει, δεν ξέρω τι θα απαντούσα. Μπορεί να φοβόταν να ρωτήσει. Μάλλον ήξερε πως δεν θα μου αποσπούσε εύκολα το ναι. Όχι ότι δεν τον αγαπούσα, μα αγαπούσα επίσης πολλούς ανθρώπους και τόπους στο νησί, και ειδικά τις σίβυλλες του Τρικώμου που πάντα είχαν μια ιστορία να μου διηγηθούν και κάτι γλυκό ή φρέσκο να με φιλέψουν, κι έπειτα να με στείλουν σε αποστολή σαν να' μουν ο μικρός Ερμής τους, ή ο πρίγκιπας.

Μετάφραση από αγγλικά: Δέσποινα Πυρκεττή